

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Теменужка Ганчева Тенева

(ШУ "Епископ Константин Преславски")

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност "доцент"

по **Теория и история на литературата**, професионално направление 2.1. Филология,
област 2. Хуманитарни науки

В конкурса за доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 102 от 7.12. 2021 г. и в сайта на Шуменския университет за нуждите на Катедрата по история и теория на литературата при ШУ «Епископ Константин Преславски», като кандидат участва д-р **Надежда Стефанова Цочева**, старши учител в ППМГ «Н. Попович», Шумен. Документацията ѝ за конкурса отговаря на минималните национални изисквания в чл. 26, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ, представени са необходимите справки за тяхното изпълнение и за оригиналните научни приноси на кандидата.

Имам удоволствието да съм свидетел на житейското и професионалното израстване на Надежда Цочева от студенството ѝ в Шуменския университет, през годините на работата ѝ като учител по български език и литература, както и във времето на присъствието ѝ като асистент в Катедрата по история и теория на литературата в ШУ. Виждала съм я в ролята на наставник как подкрепя първите опити на бъдещите учители по време на стажантската им практика, радвала съм се на успехите на нейните дебатьори с отлични представяния на национални и международни форуми, чувала съм високите оценки на ученици и студенти за това, на което им е помогнала да се научат. Широкият кръг на интересите и дейностите ѝ разкрива търсещото неспокойство на творческата личност, която увлича със и след себе си последователи. Проекция на тази разностранност е публикационната активност на Надежда Цочева. Тя се заявява с теми от литературоведски и културологични области на българската и славянската художественост в авторитетни реферирани наши и международни издания. За качеството на публикациите говори и значителният брой цитирания, които имат в изследвания на други български и чужди автори.

Най-значимата тематично кореспондираща си част от статиите и студиите на Цочева получава своето ново ситуиране и повече читателски перспективи в монографията «Поетика на меланхолията в контекста на българския модернизъм и постмодернизъм». Разглеждането на книгата като изследователски синтез позволява да се видят на едно място и извървените пътища към най-активните периоди от съществуването на литературата ни (модернизъм, авангард, постмодернизъм), и постигнатите внушения за облика ѝ, промислен през физичните, естетическите, езиковите и философските измерения на меланхолното като обобщена проява на въздигащото (и през паденията) национално и екзистенциално страдание.

Още съдържанието на «Поетика на меланхолията...» впечатлява с мащабните очертания на изследователските полета (времеви, авторски, интерпретативни) и многопластовостта на насищането им. Започвайки с тъгата като «ключов концепт, емоционален код в опита за осмисляне на българската менталност» (с.7) книгата извежда (археологизира) значенията на меланхолията от тяхната историческа битийност, интериоризира ги в душевността и духа на естетическите ѝ проявления, за да ги превърне в придаващите разноликост имена на литературата ни от началото на 20 век до наши дни, откривайки постмодерните ѝ употреби «в пресечната точка...между меланхолното преживяване и националната травма» (с.11). Люлеенето между високите и ниските смисли на меланхолията в естетиките на символизма, авангардизма, постмодернизма се поддържа от съчетаването на историческия с тематичния подход, изразено с връщането към вече коментирани автори и произведения в различни контексти на обглеждането им (напр. писмата на Гео Милев като проява на меланхолната декоративност и по-късно – «Експресионистично»-то му календарче в лингвистичните интерпретации на явлението; модернистите, представени в първите глави, и диалогът им с днешни автори през библейската символика в последната).

Изследователските тези са формулирани в разговореност с най-авторитетните изказвания от българската и световната литературна теория и критика, видни не само в позоваванията и внушителния библиографски списък, а и в множеството пояснителни бележки под линия, някои от които добават информация, равностойна по значимост на изложената в основния текст. От коментираните произведения може да се състави една доста пълна библиотека на представения повече от 100-годишен период. Оригиналните теоретични наблюдения, изведени в отделните глави и подтемите в тях, добавят нови изследователски ракурси към разглежданите автори, творби и проблеми, излъчващи

приносния характер на монографията. «Призоваването» на множество художествени детайли в индивидуалните и диалогичните интерпретативни моменти потвърждават не просто богатата читателска култура на автора, а и превръщането на един значим обем от литературата ни в лично познание и съпреживяност. Към задълбочеността на наблюденията на Надежда Цочева се добавя и въздействеността на изказа ѝ – самият той заразен с декоративната изящност на меланхолното отстранение и в същото време много точен, изясняващ същността на темата в метадискурса.

Особено значими от моя гледна точка са последните две глави на монографията. Защото ако за модернистичната ни литература по един или друг начин е писано доста, романът на Димитър Димов, изказващ ценностната криза на историческия, социалния, екзистенциалния преход през 50-те години, не е четен през призмата на тази проява на меланхолната естетика, според която „азът /.../ отчаяно търси знаците на новата цялост в разпадналите се фрагменти на своя живот” (290). И желанието за компенсацията на тази неслученост с дописването-пренаписването на „Незавършен”-ия роман на Димов от дъщеря му в „Адриана” – чудесно продължение-антитеза в полето на деконструкцията, от която се ражда обратното на прототипа, но е и признание в любов към него. Интересен е и диалогът на модерността с последиците от разпада ѝ през библейските универсалии – носещите характера на меланхолната съзерцателност образи на лилията и крина. Затварянето на изследователската рамка с „Физика на тъгата” и другите употребени и изоставени времеубежища на Георги Господинов е много стойностният и приносен завършващ шрих на меланхолната многообразност в книгата на Надежда Цочева. Единственото, което не ми достигна в забележителния ѝ труд, е, както Р. Ликова говори за „заземяването” на българския символизъм, по подобен начин да се персонализира и „българската” меланхолия (най-вече в модернистичните ѝ прояви).

Бих препоръчала при допълване на тиража на книгата да се редактират някои непрецизирани места в текста, в които са допуснати неоснователни повторения (152, 163, 201, 297), неточности (ароматът в ролята на памет не може да „визуализира видението” – може да му придаде физичност? – с. 121; при цитирането на Яворов на 129; „висшата хармония на пълното не(?)разбиране между твореца и неговия идеал” – 186).

В заключение искам да потвърдя убеждението си, че Надежда Цочева е доказала качествата си на задълбочен изследовател на литературата с високо равнище на теоретизиране на проблематиката, успешен преподавател, лоялен колега и стойностен човек.

Имайки предвид гореизложеното, предлагам **д-р Надежда Стефанова Цочева** да бъде избрана за „доцент“ по *Теория и история на литературата*, професионално направление 2.1.Филология, област 2. Хуманитарни науки.

08.03.2022

Член на журито:

/доц.д-р Теменуга Тенева/